

ISSN 1993-0259 (Print)
ISSN 2219-4649 (Online)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний
університет

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

За редакцією О. В. Ярощука
Збірник засновано в 2007 році
Виходить чотири рази на рік

Том 27
№ 1

Тернопіль
2017

Економічний аналіз

Том 27. № 1.

2017 рік

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Тернопільського національного економічного університету, протокол № 8 від 12 квітня 2017 р.

Рекомендовано рішенням Вченої ради Тернопільського національного економічного університету до поширення через мережу Інтернет, протокол № 7 від 20 жовтня 2010 р.

Збірник наукових праць

Засновник і видавець:

Тернопільський національний економічний університет

Виходить чотири рази на рік

Заснований у червні 2007 року

Збірник входить до Переліку наукових фахових видань України у галузі економічних наук (наказ МОН України від 09.03.2016 р. № 241)

Збірник індексується в міжнародних каталогах та наукометричних базах

Index Copernicus, WorldCat, Google Scholar, Windows Live Academic, ResearchBible, Open Academic Journals Index, CiteFactor

Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2017. – Том 27. – № 1. – 296 с. – ISSN 1993-0259. – ISSN 2219-4649.

Збірник наукових праць „Економічний аналіз” містить статті теоретичного та прикладного характеру з актуальних проблем економіки, фінансів, обліку, аналізу й аудиту тощо.

Головний редактор

Ярошук О. В., к. е. н., доц., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Редакційна колегія:

Абуселідзе Г. Д., д. е. н., проф., Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія)

Андрушків Б. М., проф., Тернопільського національного технічного університету імені І. Пулюя (Україна)

Бруханський Р. Ф., д. е. н., доц., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Гуцал І. С., д. е. н., проф., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Длугопольський О. В., д. е. н., доц., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Задорожний З. -М. В., д. е. н., проф., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Іонін Є. Є., д. е. н., проф., Донецький національний університет, м. Вінниця (Україна)

Крик Барбара, д. габ., проф., Щецінський університет (Республіка Польща)

Крисоватий А. І., д. е. н., проф., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Крупка Я. Д., д. е. н., проф., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Лазаришина І. Д., д. е. н., проф., Національний університет водного господарства та природокористування (Україна)

Мартинюк В. П., д. е. н., доц., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Монастирський Г. Л., д. е. н., проф., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Панков Д. О., д. е. н., проф., Білоруський державний економічний університет (Республіка Білорусь)

Предеус Н. В., д. е. н., доц., Саратовський державний соціально-економічний університет (Російська Федерація)

Рудницький В. С., д. е. н., проф., Львівський інститут банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (Україна)

Сковронська Агнешка, д. габ., проф., Вроцлавський економічний університет (Республіка Польща)

Чая Станіслав, д. габ., проф., Вроцлавський економічний університет (Республіка Польща)

Язлюк Б. О., д. е. н., доц., Тернопільський національний економічний університет (Україна)

Літературний редактор

Руденко М. І., к. філол. н., доц.

Матеріали випуску друкуються мовою оригіналу.

Редакція не завжди поділяє думку автора. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону про авторські права, при використанні наукових ідей та матеріалів цього випуску посилання на авторів і видання є обов'язковим. Передрук і переклади дозволяються лише зі згоди автора та редакції.

URL: <http://econa.org.ua/>

<http://www.nbu.gov.ua/>

<http://www.library.tneu.edu.ua/>

ISSN 1993-0259 (Print)

ISSN 2219-4649 (Online)

© Тернопільський національний економічний університет, 2017

© «Економічний аналіз», 2017

© Різник О. І., дизайн обкладинки, 2007-2017

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
КВ № 19228-9028ПП від 13 липня 2012 р.*

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Строчихін Юрій Федорович, Цветкова Людмила Олексіївна

Економічна інтерпретація коефіцієнтів прискорення (уповільнення)
залежно від вихідної статистичної інформації

11

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ НА МАКРО- ТА МЕЗОРІВНЯХ

Гайда Юрій Іванович, Сліпченко Тетяна Олександрівна

Сегментація ринку стоматологічних послуг в Україні за
географічним принципом

18

Гаращук Олена Василівна

Соціальна складова національної безпеки та сталого розвитку в
умовах глобалізації

28

Журавель Григорій Павлович, Журавель Юрій Григорович

Формування інвестиційних ресурсів для інноваційного розвитку
економіки

35

Квак Марія Віталіївна

Державні цільові програми – основа реалізації політики сталого розвитку
в Україні

43

Ніколаєва Тетяна Володимирівна

Інформаційно-статистичне забезпечення управління нерухомим майном
державної власності

49

Очеретний Дмитро Сергійович

Світовий досвід організації малого інноваційного бізнесу

59

Паляничко Ніна Іванівна

Напрями розвитку інфраструктури функціонування фінансово-
економічних інструментів збалансованого сільськогосподарського
землекористування

67

Скочиляс Світлана Мирославівна

Ефективні механізми управлінського впливу на інноваційні процеси в
Україні

73

Слюсаренко Катерина Володимирівна, Садовенко Марина Михайлівна

Соціальна політика ЄС: сучасні виклики та перспективи

80

<i>Ужва Алла Миколаївна</i> Розвиток системи продовольчого маркетингу у сфері регіонального аграрного бізнесу	91
---	-----------

<i>Халатур Світлана Миколаївна</i> Забезпеченість економічними ресурсами галузі сільського господарства України	96
---	-----------

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ В СФЕРІ ФІНАНСІВ

<i>Ботвіна Наталія Олександрівна</i> Планування та управління фінансами на підприємствах автомобільної промисловості	101
--	------------

<i>Брехов Сергій Сергійович, Проскура Катерина Петрівна, Сушкова Олена Євгеніївна</i> Система індикаторів ризиків агресивного податкового планування	107
---	------------

<i>Вдовиченко Тарас Вікторович</i> Теоретичні основи фінансового забезпечення соціальної та професійної адаптації звільнених військовослужбовців	120
--	------------

<i>Пікус Руслана Володимирівна, Хемій Анна Сергіївна</i> Реформування систем пенсійного страхування країн Західної Європи	131
--	------------

<i>Приказюк Наталія Валентинівна, Білокінь Леся Олегівна</i> Теоретичне упорядкування методів та інструментів фінансового ризик- менеджменту страхових компаній	139
---	------------

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ В ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

<i>Петрушко Ярина Ростиславівна</i> Кредитні ризики як об'єкт контролю і регулювання Національним банком України	150
--	------------

<i>Чайковський Ярослав Іванович</i> Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні	156
---	------------

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО АНАЛІЗУ

<i>Лесько Олександр Йосипович, Адлер Оксана Олександрівна</i> Структурно-логічна модель методики економічного обґрунтування інноваційних розробок	164
---	------------

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Волкова Ніна Анатоліївна, Коляда Анастасія Леонідівна Аналітичні методи пошуку резервів ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств	171
Гончаров Юрій Вікторович, Куппер Олена Петрівна Управління конкурентними перевагами підприємства	178
Ігнатова Юлія Володимирівна, Шендерівська Ліна Петрівна, Осипова Ольга Ігорівна Управління технічним потенціалом підприємства на основі інструментарію імітаційного моделювання	182
Іонін Євген Євгенович, Клепакова Марія Олександрівна Оцінка та аналіз вартості внутрішньо сформованого гудвілу та впливу його компонентів	192
Камишнікова Евеліна Вікторівна Інтеграція корпоративної соціальної відповідальності у корпоративну стратегію	199
Мамонов Костянтин Анатолійович, Величко Володимир Анатолійович Рейдерство на підприємствах паливно-енергетичного комплексу: стан та особливості здійснення	206
Пінчук Тетяна Анатоліївна Методичні підходи до формування програм розвитку підприємства зв'язку в умовах нестабільного підприємницького середовища	213
Роєва Ольга Сергіївна Проблемні питання визначення економічної сутності виробничих запасів	224
Ситник Оксана Юріївна Інтегральна оцінка впливу соціального партнерства на розвиток персоналу підприємства	230
Скаска Олег Іванович, Бігус Мар'яна Михайлівна Аналіз мотиваційних механізмів конкурентоспроможності суб'єктів туристичного бізнесу	240
Уткіна Галина Анатоліївна Стан організаційного забезпечення регіональної інноваційної діяльності в сільськогосподарській галузі України	247

Чайка Інна Петрівна

Сучасна концепція маркетингового управління діяльністю підприємства

257

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Герасименко Ольга Миколаївна

Актуальні питання інвентаризації музейних предметів

263

Кафка Софія Михайлівна

Зміст і призначення амортизації основних засобів

270

Царук Василь Юрійович

Бухгалтерський облік у системі стратегічного управління аграрним підприємством

280

Казарян Генріх Генріхович

Оцінка результативності інституційного регулювання соціально-економічного забезпечення осіб з інвалідністю в Україні

286

РЕЦЕНЗІЇ

Андрушків Богдан Миколайович

Сучасна парадигма формування інтелектуального капіталу і вартості підприємства

292

CONTENT

THEORETICAL ASPECTS OF ECONOMIC ANALYSIS

Strochykhin Yuriy Fedorovych, Tsvyetskova Lyudmila Oleksiyivna

Economic interpretation of acceleration (deceleration) factors depending on initial statistical information

11

ECONOMIC ANALYSIS AT THE MACRO- AND MESOLEVEL

Hayda Yuriy Ivanovych, Slipchenko Tetyana Oleksandrivna

Segmentation of dental services market according to a geographical principle in Ukraine

18

Garashchuk Olena Vasylivna

The social component of the national security and sustainable development in the context of globalization

28

Zhuravel Hryhoriy Pavlovych, Zhuravel Yuriy Hryhorovych

Formation of investment resources for innovative development of economy

35

Kvak Mariya Vitaliyivna

State targeted programs as the basis for sustainable development policy implementation in Ukraine

43

Nikolaieva Tetiana Volodymyrivna

Information and statistical provision of public real property management

49

Ocheretnyi Dmytro Serhiiovych

World experience of small innovation business organization

59

Palianychko Nina Ivanivna

Trends of development of infrastructure of financial and economic instruments functioning of sustainable agricultural land tenure

67

Skochylyas Svitlana Myroslavivna

Effective mechanisms of management influence the innovative processes in Ukraine

73

Slyusarenko Kateryna Volodymyrivna, Sadovenko Maryna Mykhaylivna

EU social policy: challenges and prospects

80

Uzhva Alla Mykolaivna

Development of system of food marketing in sphere of regional agrarian business

91

<i>Khalatur Svitlana Mykolayivna</i> Economic resources provision of the agricultural sector of Ukraine	96
--	-----------

THEORETICAL AND APPLIED ASPECTS OF THE ANALYSIS IN FINANCE

<i>Botvina Natalia Oleksandrivna</i> Planning and financial management on enterprises of motor industry	101
--	------------

<i>Brekhov Serhiy Serhiyovych, Proskura Kateryna Petrivna, Sushkova Olena Yevheniyivna</i> System of risk indicators of aggressive tax planning	107
--	------------

<i>Vdovychenko Taras Viktorovych</i> Theoretical basis of financial support of social and professional adaptation of the transferred to reserve military servicemen	120
---	------------

<i>Pikus Ruslana Volodymyrivna, Khemii Anna Sergiivna</i> Reforming of pension insurance system of countries of Western Europe	131
---	------------

<i>Prykazyuk Nataliia Valentynivna, Bilokin'lesya Olehivna</i> Theoretical ordering of the methods and tools of financial risk management of insurance companies	139
--	------------

ECONOMIC ANALYSIS IN ACTIVITIES OF BANKING INSTITUTIONS

<i>Petrushko Yaryna Rostyslavivna</i> Credit risks as the object of control and regulation by the National bank of Ukraine	150
---	------------

<i>Chaikovskiy Yaroslav Ivanovych</i> Analysis of current state and prospects of development of the banking consumer crediting in Ukraine	156
---	------------

THEORY AND PRACTICE OF INVESTMENT ANALYSIS

<i>Lesko Oleksandr Yosypovych, Adler Oksana Oleksandrivna</i> Structural and logical model of the methodology of economic substantiation of innovative developments	164
---	------------

ECONOMIC ANALYSIS IN THE MANAGEMENT OF ENTERPRISES

<i>Volkova Nina Anatoliyivna, Koliada Anastasiia Leonidivna</i> Analytical methods of search of efficiency reserves of agricultural enterprises functioning	171
---	------------

<i>Goncharov Yuriy Victorovich, Kupper Olena Petrivna</i> Management of enterprise competitive advantages	178
<i>Ignatova Yuliia Volodymyrivna, Shenderivska Lina Petrivna, Osypova Olha Ihorivna</i> Enterprise technical potential management on the basis of simulation modelling tools	182
<i>Ionin Yevhen Yevhenovych, Klepakova Mariia Oleksandrivna</i> Assessment and analysis of the cost of internally generated goodwill and influence of its components	192
<i>Kamyshnykova Evelina Viktorivna</i> Integration of corporate social responsibility into the corporate strategy	199
<i>Mamonov Kostyantyn Anatoliyovych, Velychko Volodymyr Anatoliyovych</i> Raiding on enterprises of fuel and energy complex: status and features of implementation	206
<i>Pinchuk Tetyana Anatoliyivna</i> Methodical approaches to the formation of programs of telecommunication enterprise development in unstable business environment	213
<i>Roieva Olha Sergiyivna</i> Problem issues of economic essence determination of production supplies	224
<i>Sytnyk Oksana Yuriivna</i> Integral estimation of the social partnership impact on the staff development	230
<i>Skasko Oleh Ivanovych, Bihus Marjana Mykhailivna</i> Analysis of competitiveness motivational mechanism of tourist business entities	240
<i>Utkina Galyna Anatoliyivna</i> The organizational support of regional innovative activity in agriculture sector of ukraine	247
<i>Chajka Inna Petrivna</i> Modern concepts of enterprise marketing management	257
PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE INFORMATION BASE OF ECONOMIC ANALYSIS	
<i>Herasymenko Olha Mykolaivna</i> Current problems of inventory of museum objects	263

<i>Kafka Sofiia Mykhailivna</i> The content and purpose of non-current assets depreciation	270
<i>Tsaruk Vasyl' Yuriyovych</i> Accounting in the system of strategic management by agricultural enterprise	280
<i>Kazarian Genrikh Genrikhovych</i> Assessment of the result of institutional regulation of social and economic providers of persons with disabilities in Ukraine	286

REVIEWS

<i>Andrushkiv Bohdan Mykolayovych</i> The current paradigm of formation of intellectual capital and enterprise value	292
--	------------

Євген Євгенович ІОНІН

доктор економічних наук,
професор,
завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту,
Донецький національний університет імені Василя Стуса
E-mail: ionin@bk.ru

Марія Олександрівна КЛЕПАКОВА

Донецький національний університет імені Василя Стуса
E-mail: klepakova.m@donnu.edu.ua

**ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ВАРТОСТІ ВНУТРІШНЬО СФОРМОВАНОГО ГУДВІЛУ ТА
ВПЛИВУ ЙОГО КОМПОНЕНТІВ**

Іонін, Є. Є. Оцінка та аналіз вартості внутрішньо сформованого гудвілу та впливу його компонентів / Євген Євгенович Іонін, Марія Олександрівна Клепакова // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 1. – С. 192-198. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Стаття присвячена гудвілу як новій та актуальній обліковій та аналітичній категорії. Визначено сутність цього поняття з оперттям на два найпоширеніших підходи, що зустрічаються в економічній літературі. Виокремлено основні компоненти гудвілу, які формують його вартість та можуть впливати на ефективність діяльності суб'єктів господарювання. Розглянуто сутність методу надлишкового прибутку для визначення вартості внутрішньо сформованого гудвілу, визначено переваги та недоліки його практичної реалізації. Проілюстровано механізм застосування методу для визначення наявності гудвілу на прикладі даних звітності холдингу «Метінвест» як одного з найбільших представників добувної галузі України з метою виявлення реального стану ефективності діяльності підприємства та визначення ключових факторів, які мають вплив на формування ділової репутації компанії.

Ключові слова: гудвіл; ділова репутація; вплив компонентів гудвілу; аналіз гудвілу; підхід надприбутків; «Метінвест».

Yevhen Yevhenovych IONIN

Doctor of Sciences (Economics),
Professor,
Head,
Department of Accounting, Analysis and Audit,
Vasyl` Stus Donetsk National University (Vinnytsia)
E-mail: ionin@bk.ru

Mariia Oleksandrivna KLEPAKOVA

Vasyl` Stus Donetsk National University, Vinnytsia
E-mail: klepakova.m@donnu.edu.ua

**ASSESSMENT AND ANALYSIS OF THE COST
OF INTERNALLY GENERATED GOODWILL AND INFLUENCE OF ITS COMPONENTS**

Abstract

The article is devoted to goodwill as a new and current accounting and analytical category. The essence of this concept is determined on the basis of two approaches which are the most prior in economic literature. The main components of goodwill that form its pricing and can affect the effectiveness of the entity are isolated. The essence of the method of excess profits is determined to detect the value of internally generated goodwill. Strengths and

weaknesses of its implementation are identified. It is illustrated the mechanism of the method for determining the presence of goodwill on the basis of data reporting by holding "Metinvest" as one of the leading representatives of mining industry of Ukraine. It has been done in order to identify the real state of enterprise efficiency and distinguish key factors that influence the formation of the company's business reputation.

Keywords: goodwill; business reputation; the impact of goodwill components; analysis of goodwill; approach excessive profits; Metinvest.

JEL classification: C13, M10, M21

Вступ

Розвиток ринкової економіки та глобалізація світового економічного простору стає передумовами виникнення нових облікових та аналітичних категорій, які відображають не тільки дійсний майновий стан та результати діяльності, але й неоцінені компоненти компанії, що мають значний вплив на формування її вартості. Одним з таких об'єктів є гудвіл, що є невідокремлюваним від потенціалу підприємства активом, який використовується в його фінансовій діяльності, здатний приносити йому додатковий прибуток та є унікальною особливістю компанії.

Гудвіл є одним із принципово нових об'єктів бухгалтерського обліку, які з'явилися в її теорії і практиці на етапі становлення та розвитку ринкових відносин в Україні. Тому постає питання про основні принципи його формування, структури та оцінки подальшого впливу на ефективність та прибутковість діяльності.

Вивченням гудвілу займалися такі вчені-економісти: Легенчук С. Ф., Подольна В. В., Сигидов Ю. І., Шачнев А. О. та ін..

Мета та завдання статті

Метою дослідження є визначення сутності гудвілу як економічної категорії та його складових компонентів, а також кількісна та якісна оцінка його впливу на результативність функціонування компанії.

З визначеної мети доцільно виокремити наступні завдання:

- розгляд підходів до визначення гудвілу як економічної категорії;
- розмежування окремих компонентів, що формують ділову репутацію підприємства;
- розрахунок внутрішньо створеного гудвілу на прикладі холдингу «Метінвест»;
- визначення факторів впливу на розрив між обліковою та фактичною вартістю гудвілу з метою ухвалення управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження

Гудвіл є специфічним нематеріальним активом, вартісним відображенням ділової репутації, що визначається в бухгалтерському обліку як різниця між вартістю придбання підприємства як цілісного майнового комплексу та справедливою вартістю його чистих активів на дату здійснення операції.

У фаховій літературі виокремлено два підходи до трактування гудвілу як економічної категорії:

- підхід надприбутків, згідно з яким гудвіл – це надприбуток підприємства, який є більшим за середній показник прибутковості у галузі;
- підхід невідображених активів, що розглядає гудвіл як активи, не відображені в балансі [1].

Застосування другого підходу зазвичай використовується в бухгалтерському обліку для визначення вартості привласненого гудвілу. Перший підхід може використовуватись при аналізі гудвілу як фінансового показника з метою ухвалення управлінських рішень.

Перед початком оцінки гудвілу необхідно проаналізувати його кількісні та якісні показники. До кількісних можна зарахувати: час перебування на ринку; частку ринку, яку займає підприємство, кількість персоналу з високим рівнем кваліфікації та ін. Якісні показники виражаються у якості товарів, номенклатурі та асортименті продукції, впровадженні нових технологій у виробництво, власному брендуванні тощо [2].

Складові елементи гудвілу – це елементи, формування та розвиток яких забезпечує підприємству наявність позитивного гудвілу. Найбільш поширені та суттєві компоненти гудвілу, виокремлені В. В. Подольною[3], зображено на рисунку 1.

Найчастіше дослідники управління гудвілом закликають розглядати невлімові складові активів з урахуванням управління відносинами з контактними аудиторіями: споживачами (реальними та потенційними), персоналом, інвесторами, кредиторами та громадськістю [4; 5]. З цього випливає, що на перший план при прийнятті управлінських рішень виходить формування позитивного гудвілу. Але важливо зауважити, що оцінка вартості гудвілу згідно з національним та міжнародним законодавством здійснюється лише на момент купівлі або продажу компанії, тому постає питання аналізу цього

показника для розробки стратегії впливу на його складові та підвищення інвестиційної привабливості компанії.

Рис. 1. Складові компоненти гудвілу

Найбільш поширеним методом оцінки вартості внутрішнього гудвілу є, як зазначено раніше, метод надлишкового прибутку.

Метод надлишкового прибутку є одним з варіантів дохідного підходу оцінки вартості підприємства. Іноді його називають казначейським методом, оскільки вперше він був згаданий в 1920 р в Меморандумі Казначейства США А. Р. М 34, коли був використаний для підрахунку гудвілу, що втратили виробники алкогольної продукції під час Сухого закону. Надалі він застосовувався для розрахунку податків при даруванні та спадкуванні [6].

Згідно з методом надлишкового прибутку, вартість компанії становить суму матеріальних активів підприємства та гудвілу. Вартість гудвілу розраховується за такою формулою [7]:

$$G = \frac{OP - Ro * OC}{K}, \quad (1)$$

де G – вартість внутрішньо сформованого гудвілу;

OP – операційний прибуток;

Ro – середньогалузева операційна рентабельність;

OC – операційні витрати компанії;

K – ставка капіталізації.

Метод надлишкового прибутку має низку переваг. Насамперед це відносна простота використання і, як наслідок, доступність для управлінського персоналу. Крім того, метод є орієнтованим на зовнішню інформацію щодо стану та розвитку галузі та ринку, що оцінює зовнішню репутацію підприємства, сформовану за допомогою внутрішніх складових.

Проблемою методу є визначення ставки капіталізації, що є доцільною у кожній конкретній ситуації. Зменшення ризику неточної оцінки вартості внутрішньо сформованого гудвілу можливе шляхом орієнтації на ринкові та галузеві показники ставки капіталізації, а також визначення її поширеними математичними та аналітичними методами.

З метою розгляду практичної сутності та застосування методу надлишкового прибутку доцільно проаналізувати внутрішньо сформований гудвіл реального підприємства. Як об'єкт дослідження візьмемо одну з найбільших компаній металургійної промисловості України – холдинг «Метінвест». Вихідні дані для проведення оцінки вартості внутрішньо сформованого гудвілу та його подальшого аналізу наведено у таблиці 1 [8; 9]. При цьому використано статистичну інформацію, надану держаним

органом статистики, за галуззю промисловості та дані річної звітності холдингу.

Ставка капіталізації прийнята на рівні 10 % [6], з урахуванням достатнього рівня ризику через нестабільність економічної ситуації в країні та її впливу на розвиток галузі загалом. Крім того, важливе значення має не тільки розрахунок реальної вартості невлених компетенцій компанії, а і зіставлення їх з балансовою вартістю гудвілу (за наявності такої статті в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності). Основною метою такого методу є аналіз взаємозв'язку цих показників та впливу різних факторів на розрив в оціненій вартості.

Таблиця 1. Розрахунок вартості внутрішньо сформованого гудвілу холдингу «Метінвест» за 2008-2015 роки

Період	Операційний дохід, млн дол.	Рентабельність (середньогалузева)	Операційні витрати, млн дол.	Гудвіл, млн дол.
2008 р.	3961	24%	9670	1535,05
2009 р.	604	4%	5422	337,14
2010 р.	943	15%	8415	-274,93
2011 р.	2791	17%	11398	744,68
2012 р.	979	15%	11594	-659,38
2013 р.	1026	13%	11918	-421,59
2014 р.	1105	21%	9590	-861,15
2015 р.	-686	6%	7518	-1061,05

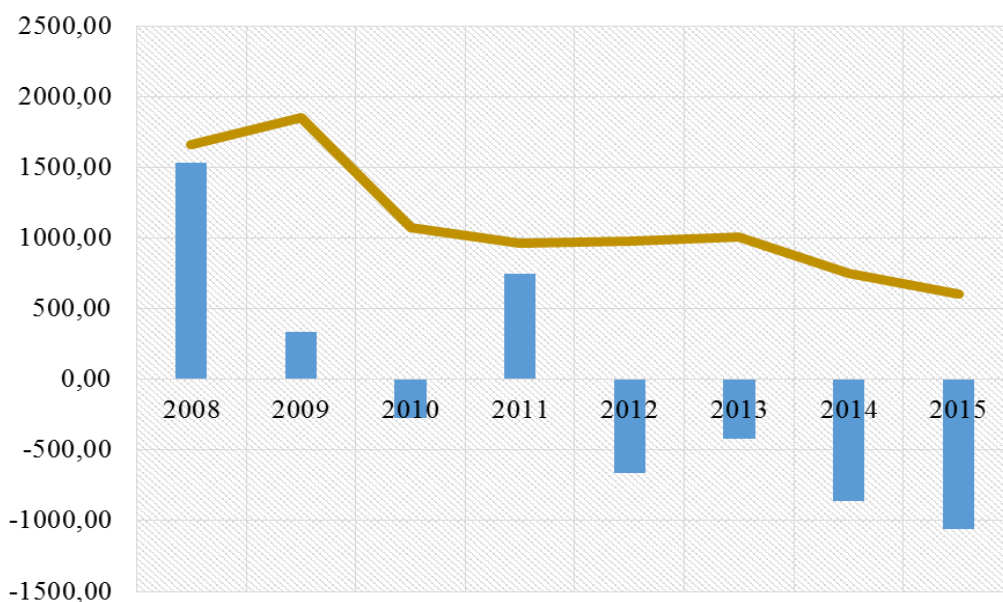

Рис. 2. Динаміка внутрішньо створеного та відображеного в балансі гудвілу холдингу «Метінвест»

З проведеного дослідження постає висновок, що величина гудвілу, відображеного в бухгалтерському обліку, останніми роками знижується. У цей час динаміка надлишкового прибутку є менш рівномірною, але темпи його зниження є більш значними, що свідчить про випередження впливу складових гудвілу на діяльність підприємства. Так найбільше значення спостерігається у 2008 році, одночасно з найбільшим показником операційного доходу компанії та середньогалузевої операційної рентабельності. Це зумовлено тим, що у передкризовий період компанія мала значний вплив на формування внутрішнього ринку та стратегія розвитку діяльності була ефективною. Але важливо зауважити, що під впливом зовнішньоекономічних чинників з 2009 року спостерігається значний спад через випередження темпів зростання цін та кризову ситуацію в країні. Це підтверджується мінімальним значенням середньогалузевої операційної рентабельності та операційного прибутку, що свідчить про значну частку витрат та скорочення обсягів реалізації.

Від'ємне значення гудвілу, що спостерігається у 2010 та починаючи з 2012 року, свідчить про неефективність обраної стратегії діяльності через перевищення середньогалузевого операційного прибутку та аналогічного показника діяльності компанії. Основною причиною є зменшення об'ємів діяльності, що спостерігається за динамікою зменшення операційних витрат і, як наслідок, – спад в операційному прибутку до від'ємного значення у 2015 році. Важливо зауважити, що особливої уваги

управлінського персоналу потребує ситуація, де спостерігається негативна величина внутрішньо сформованого гудвілу. Це означає, що результат діяльності підприємства у зіставленні з іншими представниками галузі є менш ефективним, крім того, наявність значного спаду свідчить про збільшення ризиків для подальшої діяльності, що потребують негайного впливу.

З метою проведення комплексного аналізу ділової репутації підприємства та оцінки впливу компонентів, що її формують, доцільно використовувати методи статистичного моделювання. Зокрема, одним із простіших способів виявлення взаємозв'язку між наявними показниками є метод найменших квадратів, що надає змогу кількісно оцінити вплив факторів на результативні ознаки за допомогою побудови та вирішення системи лінійних рівнянь. Результатом застосування методу є виявлення параметрів регресії та побудова лінійної багатофакторної моделі, що є аналітичним відображенням залежності зазначених даних. У розглянутому прикладі як результативну ознаку доцільно визначити різницю між обліковою та розрахованою вартості гудвілу (ΔG) для аналізу впливу на неї інших фінансових та аналітичних показників. Як фактори, які мають суттєвий вплив на ефективність та результативність діяльності, варто виокремити наступні:

- рентабельність операційної діяльності (K_1) як показник прибутковості холдингу, що формується під впливом наявності стійкої клієнтської бази, оптимальності розробки виробничої програми, якості продукції тощо;
- питома вага чистих активів у валюті балансу (K_2) як критерій фінансової стійкості компанії;
- питома вага чистого боргу в загальному боргу (K_3) як показник покриття та ліквідності коштів компанії, що має вплив на репутацію серед інвесторів, постачальників та інших кредиторів.

Дані для розрахунку впливу факторів на різницю між фактичною та балансовою вартістю гудвілу наведено у таблиці 2.

Таблиця 2. Розрахунок впливу факторів на внутрішньо сформований гудвіл холдингу «Метінвест» за 2008-2015 роки [9]

Рік	Внутрішній гудвіл, млн дол.	Балансовий гудвіл, млн дол.	ΔG , млн дол.	K_1	K_2	K_3
2008	1535,05	1662,00	126,95	30%	55,35%	90,28%
2009	337,14	1855,00	1517,86	10%	57,29%	93,47%
2010	-274,93	1072,00	1346,93	10%	55,36%	85,81%
2011	744,68	961,00	216,32	20%	59,46%	80,11%
2012	-659,38	980,00	1639,38	8%	59,68%	87,59%
2013	-421,59	1005,00	1426,59	8%	56,97%	81,82%
2014	-861,15	754,00	1615,15	10%	53,85%	96,47%
2015	-1061,05	601,00	1662,05	-10%	43,82%	93,89%

За допомогою надбудови «Аналіз даних» програми MicrosoftOfficeExcel знайдено регресійну багатофакторну модель, що має вигляд:

$$\Delta G = -71,53 - 62,71 * K_1 + 83,91 * K_2 + 49,48 * K_3, \quad (2)$$

Таким чином, при збільшенні операційної рентабельності на 1 % різниця між фактичною та балансовою вартістю гудвілу зменшується на 62,71 млн дол., тобто внутрішньо сформований гудвіл збільшується внаслідок підвищення рівня доходності основної діяльності. При цьому збільшення частки чистих активів у сукупних активах підприємства при інших рівних умовах призводить до збільшення розриву на 83,91 млн дол. у зв'язку з відривом балансової вартості гудвілу, що не підкріплена фактичними досягненнями у розвитку ділової репутації підприємства. Збільшення частки чистого боргу в загальній вартості зобов'язань також має негативний вплив на динаміку зміни різниці через зменшення платоспроможності і, як наслідок, інвестиційної та кредитної привабливості компанії.

Проведений аналіз дає можливість зробити висновок, що метод надлишкового прибутку унеможлиблює вплив грошових потоків на величину внутрішньо сформованого гудвілу, тобто він базується на методи нараховувань. Водночас грошові потоки є важливим об'єктом та інструментом аналізу бізнесу, оцінки ефективності управління і забезпечення безперервної діяльності підприємства. Крім того, в аналітичному плані потенційні вхідні і вихідні грошові потоки покладено в основу розрахунку показника робочого капіталу, на який обов'язково робиться корегування ринкової вартості об'єкта при використанні дохідного підходу.

Тому важливо додатково враховувати рівень монетизації операційного прибутку шляхом уведення коефіцієнта монетизації K_M , що має вигляд:

$$K_M = \frac{+CFO}{OP}, \quad (3)$$

де $+CFO$ – позитивний чистий грошовий потік від операційної діяльності;
 OP – операційний прибуток.

Чистий грошовий потік слід розглядати і як результат комерційної діяльності, обчислений на касовій основі. Функціональне призначення коефіцієнта монетизації буде полягати в підтвердженні грошовими коштами фінансового результату, тим самим аналітично підтверджуючи функцію прибутку як джерела фінансування витрат розширеного відтворення. Зазначений показник варто було б ввести у вітчизняну практику і закріпити в офіційно діючих методиках економічного і фінансового аналізу, затверджених органами виконавчої влади [10].

Таким чином, проведений аналіз внутрішньо створеного гудвілу надає можливість обліковому та управлінському персоналу оцінювати ефективність та результативність діяльності підприємства, виокремлювати основні кількісні аналітичні показники, що мають суттєвий вплив на вартість ділової репутації підприємства і, як наслідок, – на вартість компанії на ринку.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Гудвіл є перевагами над конкурентами, які створюються протягом тривалого проміжку часу за допомогою впливу на окремі його компоненти.

Основними складовими гудвілу є майнові та персональні компоненти. Майнова складова містить активи, які безпосередньо формують репутацію підприємства, вона може підлягати оцінці. Персональна складова має більш умовний характер та ґрунтується на професійних навичках персоналу та іміджу компанії. Важливо зауважити, що система формування і управління гудвілу повинна розроблятися за всіма його елементами у комплексі, бо кожна складова є генератором майбутніх грошових потоків, отже, прямо впливає на збільшення потенціалу гудвілу.

Важливе значення внутрішньо створений гудвіл має як аналітичний показник фінансового стану, який може впливати на прийняття управлінських рішень користувачами інформації. Одним із найбільш поширених методів визначення вартості внутрішньо сформованого гудвілу є метод надлишкового прибутку, що побудований на аналізі відхилення операційного прибутку компанії від аналогічного середньогалузевого показника. Водночас недоліком методу є неврахування фактичних грошових потоків і, як наслідок, недостатнє розкриття впливу монетарних статей на формування ділової репутації підприємства. Вказана проблема може бути вирішена шляхом прийняття до розрахунків ступеня монетизації операційного доходу, що надає змогу оцінити гудвіл з боку формування майбутніх грошових потоків.

На основі показника фактично сформованого гудвілу менеджери можуть обґрунтовувати доцільність проведення поточної маркетингової, виробничої політики, шляхи її удосконалення; інформація може бути корисною для інвесторів – щодо вкладення коштів для отримання надприбутку, кредиторів – щодо спроможності оплачувати заборгованість тощо. Водночас важливим способом визначення поточного стану ефективності діяльності компанії є аналіз відхилення розрахованої величини гудвілу від вартості в балансі, вказаної у складі необоротних активів шляхом використання економіко-математичного моделювання. Виявлення основних монетарних та немонетарних абсолютних і відносних показників, що мають суттєвий вплив на зазначену різницю, надає змогу управлінському персоналу зосередити увагу на ключових проблемних зонах діяльності з метою їх урегулювання для досягнення максимально ефективних результатів.

Список літератури

1. Легенчук, С. Ф. Бухгалтерське відображення інтелектуального капіталу: автореф. дис. . на здоб. наук. ст. . к. е. н.: 08.06.04 / С. Ф. Легенчук. – К.: НАУ. – 2006. – 25 с.
2. Сигидов, Ю. І. Ділова репутація (гудвіл) комерційних банків: сутність, класифікація і методи оцінки / Ю. І. Сигидов, К. П. Андріанова, А. О. Баранник // Політематичний мережевий електронний журнал КубГАУ. – 2012. – №82.
3. Подольна, В. В. Формування позитивного гудвілу на малих підприємствах: автореф. дис. . на здоб. наук. ст. . к. е. н.: 08.00.04 / В. В. Подольна. – К.: КНУТД. – 2009. – 17 с.
4. Мартин, Г. Корпоративні репутації, брендинг і управління персоналом. Стратегічний підхід до управління людськими ресурсами / Г. Мартин, С. Хетрик ; пер. з англ. Е. И. Титовой. – М.: Група ИДТ, 2008. – 336 с.
5. Шачнев, А. О. Управління компонентами гудвілу на промислових підприємствах / А. О. Шачнев, О. А. Лузгіна // Звістки ВНЗ. Суспільні науки. – 2011. – №2. – С. 127-133.
6. Єлісеєв, В. М. Гудвіл: проблема оцінки та відображення у звітності // В. М. Єлісеєв / Російське товариство оцінщиків. Питання оцінки – 2004. – №1. – С. 31-38.

-
7. Жученко, Ю. М. Аналіз методу надлишкового прибутку при оцінці вартості гудвілу / Ю. М. Жученко // Російське підприємництво. – 2011. – №6-1. – С. 77-83.
 8. Державна служба статистики України. Статистична інформація. Діяльність підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
 9. Метінвест. Фінансова звітність [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.metinvestholding.com/ru/investors/fresults/performance>.
 10. Іонін, Є. Є. Фінансова аналітика сучасного бізнесу: монографія / Є. Є. Іонін, М. М. Овчинникова. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – 304 с.

References

1. Lehenchuk S. F. (2006). *Accounting display intellectual capital*. Kyiv: NAU.
2. Syhydov, Yu. I. Andrianova, K. P. Barannyk, A. O. (2012). Goodwill of commercial banks: essence, classification and valuation methods. *Politematychnyj merezhevyj elektronnyj zhurnal Kub HAU*, 82.
3. Podol'na, V. V. (2009). *Formation of positive goodwill for small businesses*. Kyiv: KNUTD.
4. Martyn, H. (2008). *Corporate reputation, branding and HR. A strategic approach to human resources management*. Moscow: Hrupa YDT.
5. Shachnev, A. O., Luzghina, O. A. (2011). Office goodwill components in industrial enterprises. *Zvistky VNZ. Suspil'ni nauky*, 2, 127-133.
6. Eliseev, V. (2004). Goodwill: the problem of valuation and in the reporting of VM. *Russian Society estimators. The question of evaluation*, 1, 31-38.
7. Zhuchenko, Y. (2011). Analysis of the method of redundant profit in the goodwill assessment. *Russian business*, 6-1, pp. 7-83.
8. *State Statistics Service of Ukraine. Publications. Activities of enterprises*. (2016). Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. *Metinvest. Financial performance*. (2016). Retrieved from: <https://www.metinvestholding.com/ru/investors/fresults/performance>.
10. Ionin, Ye. Ye. & Ovchinnikova, M. M. (2012). *Finansova analityyka suchasnogo biznesu*. Doneck: DonNU.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2017 р.